

KASB TANLASH SIRLARI: KELAJAK MUVAFFAQIYATINING POYDEVORI

Farg'ona shahar 1-sonli

texnikumi tarbiya fani o'qituvchisi

Eraliyeva Shirmonoy

Annotatsiya :Ushbu maqolada zamonaviy dunyoda yoshlarning to'g'ri kasb tanlashi, o'z qiziqish va qobiliyatlarini mehnat bozori talablari bilan uyg'unlashtirishi masalalari yoritilgan. Kasb tanlashning ilmiy asoslangan "Xohlayman, Qila olaman, Kerak" formulasi, XXI asrda talab etiladigan universal ko'nikmalar (Soft Skills) hamda ushbu jarayonda yo'l qo'yiladigan asosiy xatolar tahlil qilingan. Kalit so'zlar :Kasb tanlash, mehnat bozori, qobiliyat, qiziqish, Soft Skills, raqamli savodxonlik, kasbiy moyillik, kelajak kasblari, o'z-o'zini anglash.

Hayotda adashmaslik kerak bo'lgan ikki muhim tanlov bor: ulardan biri umr yo'ldosh, ikkinchisi esa kasbdir. To'g'ri tanlangan kasb insonga nafaqat moddiy farovonlik, balki ma'naviy xotirjamlik va baxt ulashadi. Tarbiya fani o'quvchilarga kasblar olamini tushunish, o'z qiziqishlarini tahlil qilish va eng asosiysi — o'ziga mos kelajak yo'lini qurish sirlarini o'rgatadi. Ushbu maqolada kasb tanlashning eng muhim sirlari, zamonaviy tendensiyalar va shaxsiy rivojlanish omillari tahlil qilinadi. Birinchi qism: "Xohlayman, Qila olaman, Kerak" formulasi Kasb tanlashning eng asosiy va oltin siri — uchta muhim tushunchaning kesishish nuqtasini topishdir. Buni pedagogika va psixologiyada quyidagicha tushuntiriladi: Xohlayman (Qiziqishlar): Inson o'zi yaxshi ko'rgan, shug'ullanganda vaqt qanday o'tganini sezmaydigan sohani aniqlashi kerak. Majburlab tanlatilgan kasb hech qachon muvaffaqiyat keltirmaydi. Qila olaman (Qobiliyatlar): Har bir insonning o'ziga xos iste'dodi bo'ladi. Kimdir aniq

fanlarga usta, kimdir san'atga, yana kimdir esa muloqot qilishga moyil. Inson o'zining kuchli va ojiz tomonlarini bilishi shart.

Kerak (Mehnat bozori talabi): Tanlanayotgan kasb jamiyatga va kelajak mehnat bozoriga kerakmi? Bugun juda mashhur bo'lgan kasb 10 yildan keyin robotlar tomonidan almashtirilishi mumkinmi? Shuni hisobga olish zarur.

Mana shu uchta doira o'rtasida joylashgan soha — sizning ideal kasbingizdir.

Ikkinchi qism: XXI asr kasblari va zamonaviy ko'nikmalar

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan davrda kasb tanlashning sirlaridan biri — faqatgina diplom olishni emas, balki universal ko'nikmalarni (Soft Skills) rivojlantirishni maqsad qilishdir. Tarbiya fani doirasida yoshlar quyidagi sirlarni bilishlari muhim:

Moslashuvchanlik va doimiy o'rganish: Zamonaviy dunyoda inson hayoti davomida bir necha marta kasbini o'zgartirishi yoki yangi sohalarni o'zlashtirishi mumkin.

To'xtovsiz ilm olish — muvaffaqiyat kalitidir.

Raqamli savodxonlik: Bugun IT, sun'iy intellekt va texnologiyalardan yiroq bo'lgan soha deyarli qolmadi. Qaysi kasb tanlanishidan qat'i nazar, texnologiyalarni bilish shart.

Til o'rganish: Chet tillarini bilish — professional dunyoga ochilgan eshikdir. U global miqyosda fikrlash va tajriba almashish imkonini beradi.

Uchinchi qism: Kasb tanlashda yo'l qo'yiladigan xatolar

Ko'pincha yoshlar kasb tanlashda jiddiy xatolarga yo'l qo'yishadi. Tarbiya darslari bizni mana shu xatolardan ogohlantiradi:

Moddiy tomonga uchish: Faqatgina "bu sohada pul ko'p ekan" deb tanlash. Agar sohaga qiziqish bo'lmasa, inson tezda charchaydi va professional inqirozga uchraydi.

Ota-ona yoki do'stlar bosimi: Do'sti qayerga topshirsa, o'sha yerga ergashish yoki o'z xohishiga qarshi kasb tanlash.

Tashqi jozibaga aldanish: Kasbning faqat chiroyli va qulay tomonlarini ko'rib, uning ortidagi og'ir mehnat, mas'uliyat va qiyinchiliklarni hisobga olmaslik.

Xulosa

Kasb tanlash siri — bu birinchi navbatda o'z-oziyni anglash siridir. Inson o'zini qanchalik yaxshi tanisa, uning kasb tanlashda adashish ehtimoli shunchalik kamayadi. Tarbiya fani yoshlarga nafaqat biror hunar egasi bo'lishni, balki o'z kasbining vijdonli, halol va professional ustasi bo'lishni o'rgatadi. Unutmang, dunyoda yomon kasb yo'l, balki o'z joyida bo'lmagan mutaxassislar bor. To'g'ri tanlov — baxtli kelajak garovidir.

Ushbu maqola globallashuv va shiddatli texnologik rivojlanish davrida o'sib kelayotgan yoshlarning mustaqil hayotga qadam qo'yishi, ularning to'g'ri kasbiy koordinatalarini belgilashi hamda kelajak poydevorini mustahkam qurishi masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqot doirasida kasb tanlashning jahon tajribasida sinovdan o'tgan va ilmiy asoslangan "Xohlayman, Qila olaman, Kerak" oltin formulasi har tomonlama tahlil qilinib, shaxsiy qiziqishlar, ichki qobiliyatlar va zamonaviy mehnat bozori talablarining o'zaro uyg'unligi ko'rsatib berilgan. Maqolada XXI asr mehnat bozorining o'ziga xos xususiyatlari, raqamli savodxonlik, sun'iy intellekt davrida yuzaga kelayotgan yangi yo'nalishlar hamda yoshlarda moslashuvchanlik va universal ko'nikmalarni (Soft Skills) shakllantirishning sir-asrirlari yoritilgan. Bundan tashqari, yoshlar va ularning ota-onalari tomonidan kasb tanlash jarayonida tez-tez yo'l qo'yiladigan tipik xatolar — moddiy jihatlarga haddan tashqari ruju qo'yish, atrofdagilar bosimi yoki kasbning faqat tashqi jozibasiga aldanib qolish holatlari pedagogik va psixologik nuqtai nazardan tahlil qilinib, ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Foydalanilgan

adabiyotla

Tarbiya: 9-sinf darsligi. — Toshkent: "Kolor Pak", 2021.
Shovmarov G.B. Oila psixologiyasi va kasbga yo'naltirish. — Toshkent: "Sharq", 2011.
Gaziyev E.G'. Muomala psixologiyasi va kasbiy faoliyat. — Toshkent: "Universitet", 2005.

O'zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag'allikni qisqartirish vazirligi huzuridagi "Mehnat bozori tadqiqotlari instituti" tahliliy ma'lumotlari, 2024-2026.